

pouze pro infračervené záření. Chod kamery a zážehy stroboskopického světla byly synchronizovány s promítáním filmu pomocí světelných značek na okraji filmového obrazu (roh obrazu, který obsahoval synchronizační značky, byl do hlediště divákům zastíněn). Současně s filmem byl snímán zvukový záznam reakcí diváků na vícestopý magnetofon. Mikrofony byly rozmístěny nad diváky a směřovány tak, aby zachycovaly zvuk jen z určité části hlediště. Synchronizace zvukového a obrazového záznamu s promítáním filmu byla automatická. Reléová sada umožňující tuto synchronizaci byla umístěna v hledišti a obsluhována (spouštěna a vypínána) operátorem výzkumu, sociologem.

2. V sále kina byly umístěny tři televizní kamery. Jedna z kamer mířila přes diváky na plátno, dvě zbylé kamery byly umístěny vedle promítacího plátna a mířily diagonálně do sálu na diváky. Televizní kamery byly osazeny vidikonovými snímacími elektronkami, k osvětlení hlediště kina bylo dostačující odražené světlo z plátna od promítaného filmu.

Televizní kamery byly napojeny na uzavřený televizní okruh. Ten obsahoval režijní mixérský stůl, monitory a kineskop. Na vstup kineskopu mohl být přiváděn libovolný obraz z kterékoliv kamery, nebo obraz ze všech tří kamer současně (na rozdělené části plochy). Záznam byl prováděn na 16mm kinematografický film o nízké citlivosti.

V obou alternativách pokusů byl program předváděn předem stanoven. Obsahoval nejprve úvodní adaptační test, vlastní měřenou filmovou sekvenci, a na závěr kontrolní odeznívací test.

Při vyhodnocování záznamu byly posuzovány sborem lékařů kvality motorických a mimických reakcí diváků na předváděný film; bylo přesně měřeno zpoždění reakcí a jejich průběh. Velká pozornost byla věnována překrývání a odeznívání reakcí v rámci skupiny diváků vzhledem k reaktivnosti diváckého davu v prostoru hlediště. Pokusně byly v souvislosti s tímto měřením zkoušeny i některé psychoterapeutické zásahy do chování skupiny diváků zařazováním alternativních částí filmového programu podle stavu a jednání skupiny diváků. Za jeden z nejzajímavějších poznatků považují sociální psychologové a sociologové pařížské university zjištění, že lze ovlivňovat a měřit způsobivost nečleněné lidské skupiny (davu) k vnímavým informacím, a v souvislosti s ním ovlivňovat jednání jedinců ve skupině pod vlivem skupinových reakcí i ve značném odstupu od vlastní doby, po kterou podnět, způsobující reakci diváka působil.

V Československu byla metoda memo-filmu aplikována při výzkumu účinku televizních programů, a to v prosinci roku 1964. Vybrané skupině diváků byly promítány televizní filmy, a reakce diváků snímány pomocí dvou fotografických přístrojů, ve kterých byl založen materiál Agfa-Infra-Rapid. Osvětlení pokusného sálu kina bylo prováděno dvěma stabilními reflektory a dvěma bleskovými světly. Expoziční časy určovali

operátoři, programování sérií snímků bylo vázáno na určité předem očekávané reakce diváků podle předchozích zkušebních promítání. Pro vyhodnocování záznamů byly zhotoveny série snímků diváckého pole a série snímků (kopií) těch částí filmů, ke kterým se vztahovala divácká reakce.

V SSSR byla metoda memo-filmu aplikována ve výzkumném ústavu filmové a televizní techniky v Moskvě v souvislosti s měřením účinku různých filmových formátů na diváka v hledišti kina. Zde byla použita 16mm filmová kamera zn. Konvas ETC s dálkovým ovládním. Ovládní kamery, její rakurs i ohniskovou vzdálenost objektivu ovládal operátor z oddělené kabiny. Byla měřena reakce skupiny diváků o 35 osobách. Byly speciálně sledovány motorické reflexy diváků na filmový snímek, jenž byl záměrně sestaven ze snímků, které mají na diváka silný účín. Tyto výzkumy byly konány v roce 1962 a 1963.

Resumé

Metoda memo-filmu jest pomocnou registrační metodou pro získávání objektivních vstupních dat při pozorování skupiny diváků ve ztížených podmínkách (ve tmě), aniž aplikace této metody ovlivňuje reakce lidí na zapojené aparatury. Ve spojení s jinými metodami audiovizuální registrace může význačně přispět k objektivnímu měření účinku filmu, televizního pořadu, koncertu, divadla apod. na skupinu diváků. Měřicí aparatura se skládá z filmové nebo televizní kamery, světelného zdroje, kinematografického filmu a synchronizační reléové sady. Při aplikaci memo-filmu lze využívat speciálních kinematografických filmů s citlivostí suspenze v pásmu 750 Å a shodných filtrů pro osvětlovací tělesa. Vyhodnocení snímku poskytuje údaje o intenzitě a četnosti motorických a mimických reakcí sledovaných osob.

Literatura:

- A. J. Sallesse-Lavergne: *Le Memo-film et la technique des sondages par observations instantanées*, Antverpy, 1963, str. 3-7.
Max Pulver: *Observation objective du comportement des spectateurs en salle obscure*, Paříž 1964, str. 3, 45-47.
V. Bloch: *Les Spectateurs d'un film et leur comportement*, Paříž 1964, str. 12-14.
A. J. Sallesse-Lavergne: *Nouvelle Méthode d'Investigation en Salle Obscure*, Paříž 1965, str. 56 58, 67.

Miroslav Malík

Fotografický přístroj pro fotografování ve tmě

Sociolog pracující v terénním průzkumu se při pořizování řadových nebo sondážních fotografických snímků setkává s velmi častou závadou v podobě nevhodných světelných podmínek. Nedostatečné osvětlení snižuje kvalitu a informační nosnost získaných fotografií a filmů. Pro speciální účely fotografování ve tmě byl vyvinut a je sériově vyráběn ve Spojených státech fotoaparát Pentax GF. Zařízení se skládá z jednookého